

WHAT A WONDERFUL WORLD

*I see trees of green, red roses too,
I see them bloom, for me and you.
And I think to myself, **what a wonderful world.**
I see skies of blue and clouds of white,
the bright blessed day, the dark sacred night...
...The colors of the rainbow so pretty in the sky
are also on the faces of people going by.
I see friends shaking hands, saying "how do you do?",
they are really saying I love you.
I hear babies crying, I watch them grow
they'll learn much more than I'll never know...
And I think to myself, **what a wonderful world.***

Louis Amstrong

*Bizitzak mugimendu bat egiten zuen: eta lilura egiten
zen haren jabe.*

Alessandro Baricco (Castelli di rabbia)

Ierari

UDA

Bero zegoen goizeko sei eta erdiak izateko. Sargori, New York-en, uda parteko goiz hartan. Samek, hala ere, soinean zeraman smoking txuria —garbia—, eta baita lepoa estutzen zion pajarita beltza ere. Gerri eta bizkar aldean, lokarri lodi bat zeukan lotuta, eta lokarritik zintzilik, pianoa zeraman arrastaka, Bronx-eko kale beltzetatik. Piano txuria. Kolako piano txuri eta handia.

Sam beltza zen. Eta burusoila.

Pianoa hartz polar bat bezalakoa zen. Suabea.

Sam 40. kalea atzean utzi, eta 42.ean behera abiatu zen.

42.ak 43.arekin egiten zuen bidegurutzean Charlie topatu zuen.

Charlie saltzailea zen. Egoerara moldatzen zen horietakoa. Ez zeukan dendarik, ordea. Berak zioen bezala, kalea zen bere denda. Kalea zen bere "almazena" ere. Eta beti zeukan behar zenuen zerbait.

—Egun on, Sam.

—Egun on, Charlie —Samek geratu gabe itzuli zion agurra.

—Bero zegok gaur, e? —Charliek albotik zerraion Sami, kolako piano txuri eta handi bat bizkarrean ez daramanaren arintasunaz.

—Ez, Charlie, ez. Ez diat Chicago Bullsen biserarik nahi.

—Eguzkiak gogor joko duela esan ditek, gaur, irratian.

—Gero arte, Charlie.

—Gero arte, Sam.

Charlie beti eskainiko zizun behar zenuen zerbait.

Samek 42.ean gora jarraitu zuen kolako piano handi eta txuriaren pisua gerri eta bizkarraldean sufrituz.

Goizaren argia ezagutzen ez zuten jatetxe txinatar eta tailandiarrek, ordutegirik ez zeukaten labanderiak, itxuraz saltzeko ezer ez zeukaten komertzio txiki hutsak, autobus

geltoki desbertuak eta etxera bueltan zihoazen bi prostituta gurutzatu zituen. 47.eko bidegurutzean, ezkerretara hartu zuen. 300 bat metro gora egin, eta ezkerretara berriz, 51.ean behera.

51.eko 17.ean Chester, Ray eta Gunter topatu zituen egun hartan ere. Pasatzen ez zen denborari begira. Euren ipurdi beltz handientzako lain ez ziren aulkitxo txuri eta txikietan eserita. Samek hiru eskultura zirela pentsatuko luke, noizean behin, eskuetan zeukaten zigarroari zupadatxo bat emateko besoa mugituko ez balukete.

—Egun on —esan zien Samek—. Goizeko zigarroa erretzen?

—Beroari aurre egiteko —erantzun zion Chesterrek, ezpainak mugitu ere egin gabe.

Chester, Ray eta Gunterrek begiratu ere ez zioten egin. Nahiko lan bazeukaten zigarroa eustearekin. Samek "gero arte" isil bat bota zuen agur gisa —bere golkorako ia—, eta 51.ean behera abiatu zen.

—Nahi al duk ilea moztea, Sam? Bero zegok gaur-eta, ondo etorriko zaik burua fresko-fresko izatea!!

Marvin-en algarak New York osoan entzun ziren.

Marvin Bronxeko pelukero ezagunetarikoa zen. 110 kiloko beltz txima-luzea. Zeukan melenatzarra ez zegokion 52 urteko beltz bati. Berak zioen moduan, ordea, pelukeroek euren sekretuak omen dituzte.

—Bero izango duk gaur, Sam, ez badituk hire txima luze horiek moztzen! —esan zion Marvinek, algara artean, Sami eguzki izpiek buruan egiten zioten distirari iseka eginez—. Ziur al haiz ez duala ukitu batzuk egiterik nahi?

Marvin kabroi samarra zen. Matematikengatik egin zela pelukero esan ohi zuen, eta hala ziurta zitekeen bere ile-apaindegiko atean zioena irakurriz gero. "Marvinen ile-apaindegia. Urteko 445 egunetan irekia". Adarra jotzea zen bere lanbidea, ilea moztea baino gehiago. Adarra jotzen ematen baitzituen ile-apaindegia zabalik izaten zuen eguneko 26

orduak. Dena dela, Samek ez zion aintzat hartu, eta irribarre batez erantzun zion bere galderari:

—Gaur ez, Marvin. Presaka nauk-eta.

Eta aurrera egin zuen 51.ean behera, kolako piano txuria arrastaka eramanez, eta geroz eta nabariagoa zen beroari ahal zuen moduan aurre eginaz. Smoking txuriaren azpian zeukan alkandora zuria dagoeneko blai sumatzen bazuen ere, ez zen txaketa kentzeko gelditu, eta ezkerretara hartuz lehenbizi, eta eskuinetara ondoren, 39.aren bukaeran zegoen semaforora iritsi zen. Hortxe, Eddie topatu zuen; izozki saltzailea.

—Hey, Sam, egun on. Hartuko duk izozki bat, noski! Bero honekin!

—Bai, hartuko diat bat.

—Zein zaporetakoa nahi duk; marrubizkoa ala limoizkoa?

Samek duda egin zuen une batez.

—Marrubizko bat emaidak, mesedez.

Eddiek zorte txarra daukanaren aurpegia jarri zuen.

—Um. Limoizkoa hartu beharko duk ba, marrubizkoa bukatu egin zaidak-eta...

—Zer egingo zaiok, ba!

25 zentimoak eman, eta aurrera egin zuen Samek, Eddie agurtu ondoren.

Eta limoizko izozkia eskuan, kolako piano txuri handia arrastaka, txarolezko zapata beltzak zikinduta, smoking txuria izerditan blai, gerria minduta, baina belarritik belarrirako irribarrearekin, Sam, Bronxeko kale beltzak atzean utziz, Manhattan-eko kale zurietan barneratu zen, Harlem ibaia zeharkatu ondoren.

Samek eskumuturrean ez zeukan ordularian, goizeko zortziak hogeita bost gutxiago ziren. Manhattanen ez zegoen arimarik..., geldirik. Auto, kamioi, taxi, tranbia, sirena,

bizikleta eta oinezko guztiak presaka zihoazen, alde batetik bestera, eta alderantziz. Eta kaos kaotiko haren barruan, limoizko izozkia janez, lasai-lasai zihoan bakarra Sam zen, bere kolako piano handi eta txuria arrastaka eramanez.

Itsaso zakarrean, olatu erraldioen aurka doan arrantzalea zirudien Samek. Untzia arrastaka daraman arrantzalea.

Bere bidean, banketxe handiak irekitzen ikusi zituen. Baita, itxuraz soilik, beteak ziruditen komertzio erraldoiak ere. Gainezka zeuden metro eta autobus geltokiak gurutzatu zituen. Gauaren argia ezagutzen ez zuten gosari-dendak. Eta lanera zihoazen milaka eta milaka prostituta eta prostituto.

Halakoa zen Manhattan. Putetxe erraldoi bat bezalakoa.

Bi kale ezkerretara hartu, bat gora, eta, azkenean, helmugara iritsi zen Sam: 5th avenue-ra. 76. metro geltokia —New York Public Library— dagoen parera. Pianoa bere betiko txokoan kokatu, txaketa eta pajarita estutu, pianoaren kolaren barruan zeraman aulkitxo txuriaren gainean eseri, eta azken 36 urteetan egunero egin zuen legez, "New York, New York" abestia jo zuen.

Gero, "What a wonderful world" etorriko zen, eta beste hamaika kantu. Eta "As time goes by" kantatuko zuen bukatzeko, Manhattaneko azken prostitutak etxera itzultzen ziren orduan.

PIANOA

—Aita, aita! Zer dago maindire zuri horren azpian?

—Zure oparia, seme.

—Benetan?! Zer da?

—Joan eta ikusi.

Samek korrika jaitsi zituen 2. pisutik beherainoko eskailerak eta berebiziko sorpresa hartu zuen maindirea kentzerakoan, azpian topatu zuena ikusita: azken lau urteetan gehien amestu zuen oparia; kolako piano txuri handi bat. Kolako piano txuri handi hura.

Samek 11 urte bete zituen urtea izan zen hura.

Bronxeko kale beltzetan, Afrikako lurretan galdua zebilen hartz polar erraldoi bat zirudien piano txuri hark.

Bezperan, Samen aitak eta osabak, garagardo baten itzaletara, Samen amari, pianoa nondik eta nola ekarri zuten kontatzen zioten, algara artean, Sam ohera bidali ostean.

—Eta gogoratzen al haiz pianoaren teklak probatzen hasi ginenean? —zioen Samen aitak—. *"Do, re, mi, fa, sol, la. La? Non dago 'la' nota?"* esan zionan anaiak! Eta noski, dendariaren semea zur eta lur! —Samen aita barrez lehertzen ari zen, malkoak ere zerizkiola, eta bere anaia eta emaztea ere kutsatu zituen ordurako—. *"'La' nota falta zaio piano honi!"* esaten zionan honek bizitza osoa pianoak konpontzen ihardun duen baten ziurtasunarekin —anaia seinalatu zuen Samen aitak, beste besoarekin, tripak ez botatzearren, sabela eusten zuen bitartean.

—Ikustekoa zunan gizajo haren aurpegia! Aita etor zedin irrikatzen zegonan!

—Di-dau egin geninan, ordea, dena. *"Piano hau konpondu beharra dago!"* esan zionan anaiak dendariaren semeari eta, gero: *"Lehenbailehen, gainera! Non ikusi da 'la' notarik gabeko pianorik!"*.

Barrez lehertu ziren hirurak.

—Eta bion artean pianoa hartu, eta gure buzo urdin eta guzti, kalera atera geninan —lortu zuen esatea Samen aitak algara artean—. Gainontzekoa erraza izan zunan, ondo prestatuta baikeneukan guztia. Kamioia eta polearekin, 5 minututan desagertu gintunan denda aurretik. Dendaria, oraindik, eguneroko meriendatxoa bukatzen ariko zunan. Semea, berriz, aho bete hartz geratu zunan dendaren aurrean.

—*"Astebetean bueltan ekarriko dizugu, konponduta!"* oihukatu genionan kamioitik, ziztu bizian alde egin aurretik.

—*"Ez dauka presarik"* esatea bakarrik falta izan zitzaionan gizajoari!

Sam ere esnatu zuten algarak Bronx osoan entzun ziren ia. Eta sarritan entzun ohi izaten ziren, Sam eta bere familia afari baterako elkartzen ziren bakoitzean, istorio hau kontatzen baitzuten aldioro.

UDAZKENA

Haizetsua atera zuen eguna. Haizetsua eta grisa. Samek smoking txuria —garbia— zeraman soinean, eta baita lepoa estutzen zion pajarita beltza ere. Gerri eta bizkar aldean, lokarri lodi bat zeukan lotuta, eta lokarritik zintzilik, pianoa zeraman arrastaka, Bronxeko kale beltzetatik. Hartz polar bat bezalakoa zen piano zuri eta handia. Suabea.

40. kalea atzean utzi, eta 42.ean behera abiatu zen.

42.ak 43.arekin egiten zuen bidegurutzean Charlie topatu zuen.

—Egun on, Sam.

—Egun on, Charlie —Samek geratu gabe itzuli zion agurra.

—Haize alua, e? —Charliek albotik zerraion Sami, kolako piano txuri eta handi bat bizkarrean ez daramanaren arintasunaz—. Hezurretaraino sartzen den horietakoa.

—Ez, Charlie, ez. Ez diat ezer nahi.

—Plastikozko zira hauek babestu egingo haute haizetik.

—Ez nagok hotzak, Charlie.

—Fronte hotz bat omen zetorrek...

—Gero arte, Charlie.

—Gero arte, Sam.

Charlie beti eskainiko zizun behar zenuen zerbait.

Samek 42.ean gora jarraitu zuen kolako piano handi eta txuriaren pisua gerri eta bizkarraldean sufrituz.

Goizaren argia ezagutzen ez zuten jatetxe txinatar eta tailandiarrek, ordutegirik ez zeukaten labanderiak, itxuraz saltzeko ezer ez zeukaten komertzio txiki hutsak, autobus geltoki desertuak eta etxera bueltan zihoazen hiru prostituta eta mozkor bat gurutzatu zituen.

51.eko 17.ean Chester, Ray eta Gunter topatu zituen egun hartan ere. Pasatzen ez zen denborari begira. Euren ipurdi beltz handientzako lain ez ziren aulkitxo txuri eta txikietan eserita. Samek hiru eskultura zirela pentsatuko luke, noizean behin, eskuetan zeukaten zigarroari zupadatxo bat emateko besoa mugituko ez balukete.

—Egun on —esan zien Samek—. Goizeko zigarroa erretzen?

—Haizeari aurre egiteko —erantzun zion Chesterrek, ezpainak mugitu ere egin gabe.

Chester, Ray eta Gunterrek begiratu ere ez zioten egin. Nahiko lan bazeukaten zigarroa eustearekin. Samek "gero arte" isil bat bota zuen agur gisa —bere golkorako ia—, eta 51.ean behera abiatu zen.

—Nahi al duk ilea moztea, Sam? Haizeak orrazkera hondatuko dik, bestela!

Marvinen algarak New York osoan entzun ziren.

Samek ez zion aintzat hartu, eta irribarre batez erantzun zion:

—Oraindik ez, Marvin. Oraindik, pixka bat gehixeago luzatzen utzi nahi diat.

—Ondo zegok, Sam —berriaz Marvinek, algara artean—. Abisaidak orduan...

Eta aurrera egin zuen 51.ean behera, kolako piano txuria arrastaka eramanez, lehendik ere nahiko neketsua ez bazen, haizeak are eta neketsuago egiten zuen ibilbidean. Hala ere, Sam ez zen deskantsatzeko geratu, eta ezkerretara hartuz lehenbizi, eta eskuinetara ondoren, 39.aren bukaeran zegoen semaforora iritsi zen. Hortxe, Eddie topatu zuen; izozki saltzailea.

—Hey Sam, egun on. Hartuko duk izozki bat, noski! Goiza goxatzeko, bederen!

—Zein zaporetakoak dauzkak, Eddie?

—Marrubizkoak eta limoizkoak.

Samek duda egin zuen une batez.

—Marrubizko bat emaidak, mesedez.

Eddiek zorte txarra daukanaren aurpegia jarri zuen.

—Limoizkoa hartu beharko duk ba, marrubizkoa bukatu egin zaidak-eta.

Eta limoizko izozkia eskuan, piano txuria arrastaka, txarolezko zapata beltzak zikinduta, smoking txuria izerdituta, gerria minduta, baina belarritik belarrirako irribarrearekin, Sam, Bronxeko kale beltzak atzean utziz, Manhattaneko kale zurietan barneratu zen, Harlem ibaia zeharkatu ondoren.

Samek eskumuturrean ez zeukan ordularian, goizeko zortziak hogeita bost gutxiago ziren. Manhattanen ez zegoen arimarik..., geldirik. Auto, kamioi, taxi, tranbia, sirena, bizikleta eta oinezko guztiak presaka zihoazen, alde batetik bestera, eta alderantziz. Eta kaos kaotiko haren barruan, limoizko izozkia janez, lasai-lasai zihoan bakarra Sam zen, bere kolako piano handi eta txuria arrastaka eramanez.

Haizearen kontra doan txirrindularia zirudien Samek. Gurpilik gabeko bizikletan, haizearen kontra doan txirrindularia.

Bere bidean, banketxe handiak irekitzen ikusi zituen. Baita, itxuraz soilik, beteak ziruditen komertzio erraldoiak ere. Gainezka zeuden metro eta autobus geltokiak gurutzatu zituen. Gauaren argia ezagutzen ez zuten gosari-dendak. Eta lanera zihoazen milaka eta milaka prostituta eta prostituto.

Halakoa zen Manhattan. Putetxe erraldoi bat bezalakoa.

Bi kale ezkerretara hartu, bat gora, eta, azkenean, helmugara iritsi zen Sam: 5th avenuera. 76. metro geltokia—New York Public Library—dagoen parera. Pianoa bere betiko txokoan kokatu, txaketa eta pajarita estutu, pianoaren kolaren barruan zeraman aulkitxo

txuriaren gainean eseri, eta azken 36 urteetan egunero egin zuen legez, "New York, New York" abestia jo zuen.

Gero, "What a wonderful world" etorriko zen, eta beste hamaika kantutik. Eta "As time goes by" kantatuko zuen bukatzeko, Manhattaneko azken prostitutak etxera itzultzen ziren orduan.

SAM

Sam beltza da. Sam burusoila da. Sam itsusi samarra da. Sam zahartzen ari da. Samek sudur lodia dauka. Ezpain haragitsuak. Samek bizkarra minberatuta dauka. Gerria gastatuta. Hankazpiak izorratuak. Sam behartsua da. Doi-doi ateratzen du jateko. Samek ez dauka zainduko duen inor. Samek ez dauka familiarik. Baina Samek kolako piano zuri handi bat dauka. Eta hatz lodi-lodiak. Pianoa jotzeko propio hazi zitzaizkiola diruditen hatz lodiak. Eta Louis Armstrongi inbidiarik zor ez dion ahotsa. Ahots espirituala. Eta musikaren erritmoa zainetaraino sartua. Bere aitak zioen bezala, "Beltzok erraietan daramagu erritmoa. Odolean daramagu musika. Horregatik dauzkagu txuriak esku ahurrak: txaloka jaio ginelako." Samek asko estimatzen zuen bere aita. Maite zuen. Eta aintzat hartzen zituen beti bere esanak, bere aholkuak, bere erreguak. Aita aita da. Aita bakarra da. Baina urteak joan, urteak etorri, ez du oraindik ulertu, ez du oraindik ulertzerik lortu, zer demontregatik, nola arraio, oparitu zion aitak KOLAKO piano handi eta PISUTSU hau! Behin oparitzen hasita...

NEGUA

Hotza atera zuen eguna. Elurtuak Bronxeko kale beltzak. Zurituak. Samek smoking txuria —garbia— zeraman soinean, eta baita lepoa estutzen zion pajarita beltza ere. Gerri eta bizkar aldean, lokarri lodi bat zeukan lotuta, eta lokarritik zintzilik, pianoa zeraman arrastaka. Elurretan ia-ia ikusi ere egiten ez zen piano zuri eta handia.

Sam 40. kalea atzean utzi, eta 42.ean behera abiatu zen.

42.ak 43.arekin egiten zuen bidegurutzean Charlie topatu zuen.

—Egun on, Sam.

—Egun on, Charlie —Samek geratu gabe itzuli zion agurra.

—Hotz lehorra, e? —Charliek albotik zerraion Sami, eskuak berokiko poltsikoetan sartuta zituela—. Eskuak izoztuak izango dituk...

—Ez, Charlie, ez. Ez diat ezer nahi.

—Artilezko eskularru epel-epel batzuk ekarri zizkidatek, Sam.

—Ez zeukaat sosik, Charlie.

—Hi haizelako 2 dolarretan utziko dizkiat.

—Gero arte, Charlie.

—Dolar bat eta 80 zentimo.

—Gero arte, Charlie.

—Gero arte, Sam.

Charlie-k beti eskainiko zizun behar zenuen zerbait.

Samek 42.ean gora jarraitu zuen kolako piano handi eta txuriaren pisua gerri eta bizkarraldean sufrituz.

Goizaren argia ezagutzen ez zuten jatetxe txinatar eta tailandiarrek, ordutegirik ez zeukaten labanderiak, itxuraz saltzeko ezer ez zeukaten komertzio txiki hutsak, autobus geltoki desertuak eta etxera bueltan zihoan prostituta bat gurutzatu zituen.

51.eko 17.ean Chester, Ray eta Gunter topatu zituen egun hartan ere. Pasatzen ez zen denborari begira. Ari ez zuen elurrari begira. Euren ipurdi beltz handientzako lain ez ziren aulkitxo txuri eta txikietan eserita. Samek izotzezko hiru eskultura zirela pentsatuko luke, noizean behin, gorputzetan beroa mantentzearen ikusezinak ziren mugimenduekin, eskuetan zeukaten zigarroari zupadatxo bat emateko, besoa mugituko ez balukete.

—Egun on —esan zien Samek—. Goizeko zigarroa erretzen?

—Hotzari aurre egiteko —erantzun zion Chesterrek, ezpainak mugitu ere egin gabe.

Chester, Ray eta Gunterrek begiratu ere ez zioten egin. Nahiko lan bazeukaten zigarroa eustearekin. Samek "gero arte" isil bat bota zuen agur gisa —bere golkorako ia—, eta 51.ean behera abiatu zen.

—Ez haiz ba, ilea moztera etorriko??!! Gaur egun txarra duk horretarako, Sam, hotz zegok eta! A!, edo, agian, ileorderen bat nahiko duk hik, hotzetik babesteko edo.

Marvinen algarak New York osoan entzun ziren. Samek ez zion aintzat hartu, eta irribarre batez erantzun zion bere galderari:

—Hartuko nian, bai, gustura. Belarriak berotzeko bederen.

Eta aurrera egin zuen 51.ean behera, kolako piano txuria garraiatzeko, autoek elurretan utzitako arrastoa aprobetxatuz. Ezkerretara hartuz lehenbizi, eta eskuinetara ondoren, 39.aren bukaeran zegoen semaforora iritsi zen, Eddie egon ohi zen horretara, hain zuzen.

—Hey Sam, egun on. Hartuko duk izozki bat, noski! Hotz honekin!

—Erotuta al hago, Eddie?

—Arabiarrek-eta horrela egiten omen diate. Bero dagoenean, te beroa edan; eta hotz dagoenean, berriz, izozkiak jan barra-barra. Gorputzaren erreakzioa bilatzeko-edo. Azalpen zientifikoa eta guzti omen dik.

—Arabian ez zegok-eta izozkirik!

—Egongo ez duk, ba! Ez duk munduan izozkirik ez daukan herrialderik! Esan bestela non den, eta segituan joango nauk ni bertara. Negozio ederra egingo niake!

—Gero arte, Eddie.

—Ziur al haiz Arabian ez dutela izozkirik ezagutzen!? Ez duk, ba, egia izango? Handia al duk Arabia? Jende asko bizi al duk? Saaam? Urruti al dago Arabia?

Sam, piano txuria arrastaka hartuta, txarolezko zapata beltzak elurrez zipriztinduta, gerria minduta, ahotik arnas bero lainotua zeriola, baina belarritik belarrirako irribarrearekin, Bronxeko kale beltz elurtuak atzean utziz, Manhattaneko kale zurietan barneratu zen, Harlem ibaia zeharkatu ondoren.

Eskumuturrean ez zeukan ordularian, goizeko zazpi eta erdiak ziren. Neguan azkarrago egin ohi izaten zuen ibilbide osoa. Manhattanen ez zegoen arimarik..., geldirik. Auto, kamioi, taxi, tranbia, sirena, bizikleta eta oinezko guztiak presaka zihoazen, alde batetik bestera, eta alderantziz. Eta kaos kaotiko haren barruan, irribarrez eta lasai-lasai zihoan bakarra Sam zen, bere kolako piano handi eta txuria arrastaka eramanez.

Basamortuan gameluari tiraka doan arabiarra zirudien. Elurrezko basamortu jendetsuan, hildako gameluari tiraka.

Bere bidean, banketxe handiak irekitzen ikusi zituen. Baita, itxuraz soilik, beteak ziruditen komertzio erraldoiak ere. Gainezka zeuden metro eta autobus geltokiak gurutzatu zituen. Gauaren argia ezagutzen ez zuten gosari-dendak. Eta lanera zihoazen milaka eta milaka prostituta eta prostituto.

Halakoa zen Manhattan. Putetxe erraldoi bat bezalakoa.

Bi kale ezkerretara hartu, bat gora, eta, azkenean, helmugara iritsi zen Sam: 5th avenuera. 76. metro geltokia—New York Public Library—dagoen parera. Pianoa bere betiko txokoa kokatu, txaketa eta pajarita estutu, pianoaren kolaren barruan zeraman aulkitxo txuriaren gainean eseri, eta azken 36 urteetan egunero egin zuen legez, "New York, New York" abestia jo zuen.

Gero, "What a wonderful world" etorriko zen, eta beste hamaika kantu. Eta "As time goes by" kantatuko zuen bukatzeko, Manhattaneko azken prostitutak etxera itzultzen ziren orduan.

BERA

Pianoari atxikia zegoen Sam. Kontzentratua bere lanean, elur azpian kantari. Horregatik, lehenbizi bere oina ikusi zuen, bere takoizko zapata gorria. Takoizko zapata gorria neguko elur maluta txurien artean, poliki desplazatzen. Kamara geldoan. Eta batzuetan oin bat nahikoa da, takoizko zapata gorri bat nahikoa da, daramanaren edertasuna antzemateko.

Poliki, gorantz egin zuen Samen begiradak. Txorkatiletaraino iristen zitzaion beroki txuriak, ordea, ia ikusezina egiten zuen, elur artean. Takoizko zapata gorri haiengatik ez balitz. Eta gorriz pintaturiko ezpain haiengatik. Ze aurpegia ere azal zuri finekoa zeukan, zurbila izateraino, ia-ia. Eta begiak urdinak ziren arren, gardenak ziruditen, agoantatzen ari zen malkoak, egiten zuen distirarengatik edo.

Zerutik eroritako elur maluta bat gehiago zirudien.

Sam —ondo gogoratzen du— "What a wonderful world" kantua jotzen ari zen. Gogoratzen du ahotsaren tonua pixka bat jaitsi zuela, neska haren aurpegia ikusi zuenean. Eusten ari zen malko hori ikusi zuenean. Hunkitua.

BERA Samen aurretik pasatzera zihoan, eta, ondo gogoan dauka, orduan pentsatu zuena: horizontalean mugitzen zen elur maluta bat zirudiela. Azal zuri fineko eta begirada goibel gardeneko elur maluta bat. Elur malutarik suabeena, elur malutarik zuriena. Gainera eroriz gero (plumm), ile guztiak tentetu eta azala hotzikara atsegin batez laztanduko lizukeen elur maluta horietako bat. Beste elur maluta guztien erregina. Eta iruditu zitzaion Sami, ez zitzaiola BERARI elur maluta bat bera ere gainera erortzen. Gainontzeko elur maluta guztiek errespetatuko balute bezala, hegan zihoala, suabe-suabe, elur maluta guztien artetik, abesti isil eta goibel bat dantzatzuz balihoa bezala; "What a wonderful world" ez zen kantu isil eta goibel bat.

Eta justu momentu horretan izan zen, pentsamendu horiek buruan zerabiltzala, une horretantxe, elur maluta zoragarri hura Samen paretik pasatzen ari zenean, justu orduan, ez aurrerago, ezta atzerago ere, ez lehenago, ezta beranduago ere, justu mundua zoragarria dela behin eta berriz errepikatzen ari zen unean, "What a wonderful world, what a wonderful world", kantatzen ari zenean, justu orduan izan zen.

Orduan, neska hark, burua jiratu, eta Sami begiratu zion.

Eta justu une horretan, eusten ari zen malko lodi bakar hori erori zitzaion masailean behera, Sami begira zegoela, mantso-mantso bere paretik pasatzen ari zela, gainontzeko elur maluta guztien artetik. Kasualitateak hala nahi izan zuelako, edo patuak, edo grabitateak. Eta

Samek, orduan, azken 36 urteetan egin ez zuen zerbait egin zuen. Inoiz egin ez zuen zerbait egin zuen. Ekaitzik gogorrenak ere, egitera behartu ez zuen zerbait. Poliziarik burugogorrenak egitera behartu ez zuen zerbait, hotzik handienak edo minik jasanezinenak egitera behartu ez zuen zerbait egin zuen. Neska haren begiratuak eskatu zion zerbait. Hitzik gabe. Begi distiratsu eta garden haiekin bakarrik.

Bat-batean, Samek, une horretantxe, pianoa jotzeari utzi zion.

Eta isiltasuna.

Isiltasuna nagusitu zen Manhattaneko kale ero haietan. Auto, kamioi, taxi, tranbia, bizikleta eta oinezko guztiak bat-batean geratu izan balira bezala. Denbora, bat-batean, geratu izan balitz bezala.

BERAK, ordea, ez zuen espresioa aldatu. Burua jiratu zuen berriz, aurrealdera, eta oinez jarraitu zuen, elur maluten artean, pixka bat aurreraxeago, isiltasunean desagertu zen arte.

Samek pianoa jaso eta etxerako bidea hartu zuen.

UDABERRIA

Loretsua atera zuen eguna. Ederra. Argia. Distiratsuak Bronxeko kale beltzak. Samek smoking txuria —dotorea— zeraman soinean, eta lepoan pajarita beltza. Gerri eta bizkar aldean, lokarri lodi bat zeukan lotuta, eta lokarritik zintzilik, pianoa zeraman arrastaka. Zeraman erara, arina zirudien piano zuri eta handia.

Sam 40. kalea atzean utzi, eta 42.ean behera abiatu zen.

42.ak 43.arekin egiten zuen bidegurutzean Charlie topatu zuen.

—Egun on, Sam.

—Egun on, Charlie —Samek geratu gabe itzuli zion agurra.

—A ze eguraldia, e? —Charliek albotik zerraion Sami.

—Ez dituk ba arrosa batzuk izango niretzat? —aurreratu zitzaion Sam, 36 urteetan lehenbiziko aldiz.

—Arrosa batzuk? Emetuta al hago-edo? Arrosa batzuk? Ze arrosa? Maiteminduta al hago-edo, zer arraio? Arrosa gorriak? Arrosa beltzak? Nolako arrosak, Sam?

—Arrosa gorriak, Charlie. Dozena bat arrosa gorri.

—Kaguen la letxe, Sam. Arrosa gorriak...! Itxaron 5 minutu, ados?

Eta korrika desagertu zen Charlie. Handik 5 minututara, berriz bueltan zen, eskuan dozena bat arrosa gorri zituela.

—Joder, Sam. A ze gauzak eskatzen dituan! To, hemen dituk.

—Zenbat duk?

—Ordainduko didak, lasai.

Charlie ezagunei ez zien inoiz momentuan kobratzen. Konfiantza kontua zela zioen. Ohiko bezeroei ematen zien tratu berezia.

Samek 42.ean gora jarraitu zuen kolako piano handi eta txuriari tiraka, eskuan dozena bat arrosa gorri zituela.

Goizaren argi goxoa ezagutzen ez zuten jatetxe txinatar eta tailandiar exotikoak, ordutegiaren menpekotasunik gabe bizi ziren labandaria libreak, irribarreaz aparte saltzeko ezer ez zeukaten komertzio txiki espaziotsuak, autobus geltoki loretsuak eta gau osoan zehar, maitasuna oparitzen ihardun ondoren, etxera bueltan zihoazen bi emakume gurutzatu zituen.

47.eko bidegurutzean, ezkerretara hartu zuen. 300 bat metro gora egin, eta ezkerretara berriz, 51.ean behera.

51.eko 17.ean Chester, Ray eta Gunter topatu zituen egun hartan ere. Pasatzeko presarik ez zeukan denborari begira. Euren ipurdi beltz ederrentzako lain ez ziren aulkitxo txuri eta txikietan eserita. Samek hiru eskultura zirela pentsatuko luke, noizean behin,

eskuetan zeukaten zigarroari zupadatxo bat emateko besoa mugituko ez balukete. Udaberriaren poza antzeman zitekeen haien begiradetan, hondo hondoan. Hondorago.

—Egun on —esan zien Samek—. Eguraldi ederra, ezta?

—Bua —erantzun zion Chesterrek, ezpainak mugitu ere egin gabe.

Zigarro bat erretzeko zer axola dio ba eguraldiak. Pentsatu zuen Samek berekiko. "Gero arte" isil bat bota —bere golkorako ia—, eta 51.ean behera abiatu zen.

—Aupa Sam! A ze arrosa dotoreak dakartzkian, ezta?! Enteratu nauk maiteminduta hagoela! Zorionak, hi! Bahuen garaia! Hire 55 urterekin ea emazte on bat topatzen duan, beharko duk-eta, zahartzen haizenerako! Lehen Charlie izan duk hemen, eta berak esan zidak, hori, ba, maiteminduta hagoela, dozena bat arrosa enkargatu dizkioala, arrosa gorriak, eta enamoratuta omen hago, eta, gero, guraize batzuk saltzen saiatu duk, eta, esan zioat, hi Charlie, bizi izan naizen 112 urteetan ez diat guraize berririk behar izan, eta ez hadi orain etorri niri adarra jotzera, eta, kontaidak Sam, nor duk bera?

—Inor ez Marvin, inor ez.

Marvinek bakarrik hitz egiten jarraitzen zuen, ordea.

—Nola ez dela inor? Ez adarrrik jo hik ere, Sam! Gaur zer duk ADARJOTZEAREN EGUN INTERNAZIONALA edo zer? Zer uste duzue denok, inuxentea naizela-edo? Hemen hator, hi, hire 17 arrosekin, maiteminduta ez hagoela esanez, eta sinestu egin behar diat! Hi, Sam, ez naizela atzo goizekoa, e!

Samek ez entzunarena egin zuen, eta, irribarrez, aurrera segi zuen bere ibilbidean.

51.ean behera egin zuen, pozik, irribarretsu, alai, maiteminduta. Gurutzatzen zen edonori bere poza kutsatu nahian. Dozena bat arrosekin irribarrez paseatzea, zoriontasuna banatzea balitz bezala.

Ezkerretara hartuz lehenbizi, eta eskuinetara ondoren, 39.aren bukaeran zegoen semaforora iritsi zen, Eddie egon ohi zen horretara, hain zuzen.

—Hey Sam, egun on. A ze arrosa politak!

—Eskerrik asko, Eddie.

—Ez horregatik, Sam. Hartuko duk izozki bat, noski! Giro honekin!

—Eskuak okupatuta zeuzkaat, Eddie.

—Bat bai, baina bestea? —erantzun zion Eddiek, pianoari noizean behin tira egiteko zerabilen eskua seinalatuz—. Marrubizko izozki goxo bat, Sam. Hirezako, bereziki, normala baino handiagoa.

—Benga, bale. Emaidak bat.

—Inporta al zaik limoizkoa hartzea, Sam? Marrubizkoa bukatu egin zaidak lehentxeago.

—Ondo zegok, Eddie. Emaidak limoizkoa. Berdin zaidak-eta.

Samek egun hartan ez zeukan horrelako tontakeria batengatik eztabaidatzeko batere asmorik, eta, beraz, kexurik gabe erosi zuen limoizko izozkia. Eta piano txuria arrastaka, limoizko izozkia esku batean, 12 arrosa bestean eta belarritik belarrirako irribarrearekin, Bronxeko kale beltz distiratsuak atzean utziz, Manhattaneko kale zuri koloretsuetan barneratu zen, Harlem ibaia zeharkatu ondoren.

Eskumuturrean ez zeukan ordularian —eta izan balu ere, begiratzeko zaila izango luke—, goizeko bederatziak ziren ia-ia. Inoiz baino gehiago eman zuen bere eguneroko ibilbidea egiten. Manhattanen ez zegoen arimarik..., geldirik. Auto, kamioi, taxi, tranbia, sirena, bizikleta eta oinezko guztiak dantzan zihoazen, alde batetik bestera, eta alderantziz, denak batera, edo hobeto esanda, bakoitzari zegokion momentuan, melodia idiliko bat osatuz bezala.

Eta Samek kaos zoragarri haren erdian, bere arrosa gorri haiekin eskuan, eta piano handi hari tiraka, amets bateko pertsonaia bat zirudien. Edo pelikula bateko protagonista. Edo ipuin batekoa. Nahastuta, bizitza errealean sartu zen fikziozko pertsonaia.

Bere bidean aurrera egin zuen Samek, umeen aurpegietan erreparatuz, emakumeen begiradak jarraituz, gizonen ahotsak adituz, saltzaileen eztarri lehortuak, behartsuen esku ahurrak, taxi-gidarien begi nekatuak, oinezkoen zapata garbi eta zikinak, kezkatuen kopeta

zimurtuak, irribarrez zihoazenen ezpainak eta haserretuen mutur ilunak. Edonorentzat irekita zeuden banketxe handiak ikusi zituen. Baita ametsak saltzen zituzten komertzio erraldoiak ere. Ilusioz gainezka zeuden tranbia eta autobusak gurutzatu zituen. Ilargiaren argi xarmangarria ezagutzen ez zuten gosari-denda erromantikoak. Eta lanera zihoazen milaka eta milaka amorante.

Halakoa baitzen Manhattan. Maitasunaren tenplu erraldoi bat bezalakoa.

Eta horrela sentitzen zen Sam. Maitasunaren tenplu hartako nagusi. Jainko.

Bi kale ezkerretara hartu, bat gora, eta, azkenean, helmugara iritsi zen Sam: 5th avenuera. Pianoa bere betiko txokoan kokatu, txaketa eta pajarita estutu, pianoaren kolaren barruan zeraman aulkitxo txuriaren gainean eseri, eta azken 36 urteetan egunero egin zuen legez, "New York, New York" abestia jo zuen. Gero, "What a wonderful world" etorriko zen, eta beste hamaika kantu. Bere jainkosa noiz pasako zain. Artega. Kantatzean dardara egiten zion ahots hura disimulatu ezinik, irribarre malenkoniatsua zerien begi haiek ireki ezinik, kantuan kontzentratuta, baina erne, takoi hots hura noiz entzungo, perfume hura noiz nabarituko. Azken 2 hilabeteetan horrenbeste zelatatutako usain hori, takoi hots hori. Eta gero, begiak irekiko zituen, BERE hanka luzeak ikusteko lehenbizi, BERE aldakak, BERE gerri estu hura goraxeago, eta BERE silueta osoa ondoren. Azkenerako utziz BERE ezpain eta begiak, BERE masail gorriak, BERE lepo mehe eta zuria, BERE irribarre guria. Eta urtzen nabarituko zuen seguruenik bere barrena Samek, agortzen bere ahotsa, eta xahutzen bere arnasa. Eta ez zuen arnasa berreskuratuko, BERAK dolar hori Samen txapelean utziko zuen arte, Sami begietara begiratu, irribarre egiten zuen bitartean, limoia gozo bihurtuko lukeen irribarre hori, beltza txuri, eguna gau. Egunero egin ohi zuen bezala, Sam 36 urteetan lehenbiziko aldiz isilarazi zuen malko hori isuri zuenetik, egunero.

Eta une horretatik aurrera, Samek indarra berreskuratuko zuen ahotsean, segurtasuna eskuetan, eta ahalik eta ozenen abestuko zituen geratzen zitzaizkion kantuak. Arabian izozkiak saltzen arituko zen Eddiek ere entzuteko moduan.

Baina bukatzeko, egunero ohi zuen bezala, suabe-suabe, "As time goes by" kantatuko zuen, Manhattaneko azken amoranteak etxera itzultzen ziren orduan, amodioa pribatu bihurtzen den unean.

KRAS

Maitasuna, sarritan, ordea, gozoegia da. Jaten duzun bosgarren pastela bezala. Mozkortu egiten zaitu, txoratu, gaixotu. Eta bukatzen denean hutsik uzten zaitu, barrenik gabe, indarrrik gabe, itzalik gabe. Eta horrelakoetan, hobe da denbora pasatzen uztea, soil-soilean, pasatzen utzi, bat, bi, hiru, segundoak, pasatzen utzi minutu, ordu eta egunak. Edo urteak. Denborak guztia sendatzen baitu. Gehienetan.

Samek ere gauza bera egin zuen takoi hots nahasgarri hura entzun zuen egunetik. Ze aurrekoetan ez bezala, egun hartan, aspalditik ondo ikasia zeukan doinu erritmiko zehatz hori ez zuen jende andanaren artean ondo bereizten jakin. Beste milaka pausoen artean, pianotik burua altxa gabe, egunero hain ederki bereizten zuen soinu hura, egun hartan, nahasia iruditu zitzaion. Takoi haiek beste zapata batzuen ondoan balihoaz bezala. Baina ez zuen begiratu nahi izan. Begiak itxita jarraitu zuen, burua makurtuta, kontzentratua bere lanean. Ebidentzia ukatu nahian bezala. Baina, bat-batean (nahi gabe), perfume hura antzeman zuen, baita ere. Eta beste egunetan bezain garbia ez zela iruditu zitzaion. Perfume hura, lurrin hura, beste norbaitenarekin nahastuta balego bezala. Ez zen kaleko beste usainen bat, perfume haren usainarekin nahastu zela, ez. Perfumearen usaina bera zen diferentea. Lurrin hari zerion usaina, perfume orijinalaren aldaeraren batena bailitzan.

Eta orduan ulertu zuen dena. Itsuak, sendatzean, itsasora begiratu, eta urdina zer koloretakoa den ulertzen duenean bezala.

Eta jarraitzekotan egon zen. Jarraitzekotan pianoari begira, zegokion lanean, ezer gertatu ez balitz bezala. Sinistarazi, bere buruari, nabaritu zuena bere imajinazioak asmatu zerbait zela eta kito. Baina burua altxa zuen, poliki, beldurrez bezala, ikusiko duena gustatuko ez zaiola dakienaren begirada koldar horrekin. Eta ikusi nahi ez zuena ikusi zuen. BERA —beti bezain eder, beti bezain lirain—, eta BERE gerritik helduta, mutil anonimo hura. Irribarretsu biak, elkarri laztanak egiten, eta maiteminduen begirada inozo horrekin.

Badira une batzuk memoriatik ezabatu nahi zenituzkeenak. Kras. Guraizeak hartu eta zure memoria den pelikula horretako fotograma horiek moztu. Kras. Gustuko ez dituzunak. Kras. Besterik gabe. Kras. Gertatu izan ez balira bezala. Kras. Moztu gustuko ez dituzun

pasarteak. Zure bizitza pelikula amerikano hauetako bat bihurtu arte. Arrosa kolorekoa. Zoriontsua soilik. Zoriontsua eta ez besterik. Kras. Bosgarren pastela janez gustura bizitzeko.

BERA mutil harekin pasa zenean, horixe pentsatu zuen Samek. BERA Samen aurretik mutil harekin pasa zenean, ez zen geratu Samen kapelara txanpona botatzeko. BERARI egun horretan ahaztu egin zitzaion zegokion dolarra botatzea. Ahaztu egin zitzaion Sami irribarre egitea. Aurretik pasa zen. Mutil harekin. Gerritik helduta. Zoriontsu. Irribarrez. Eta ez zen oroitu Samez. Samek, ordea, pixka bat aurrerago geratuko zela pentsatu zuen, gogoratuko zela beraz. Eta txanpon bat aterako zuela poltsatik, dolar miserable bat Samentzat. Eta eskerrik asko esango ziola gutxienez, "eskerrik asko denagatik" edo horrelako zerbait. Eta Samek irribarre egingo liokeela pentsatu zuen. Irribarre triste bat, baina irribarre bat, eta "ez horregatik" erantzungo liokeela, edo "ez da ezer", edo "polita izan da irau duen bitartean". Baina BERAK ez zuen buelta eman. Ez zen geratu ere egin. Aurrera jarraitu zuen etorri zen bidetik, betirako desagertu zen arte.

Samek aulkitxo txuria pianoan jaso eta etxerako bidea hartu zuen.

Arrosa gorriak ikusi zuen lehen zakarrontzira bota zituen.

UDAZKENA

Haizetsua atera zuen eguna. Eta euritsua. Tristea. Grisa. Iluna. Samen smoking txuriak, euriaren eraginez, zikina zirudien, eta pajarita beltza laxatua zeraman. Gerri eta bizkar aldean, lokarri lodi hari lotuta, pianoa zeraman arrastaka, gainean etxea daraman karakolak bezala: mantso, geldo, astun.

42.ak 43.arekin egiten zuen bidegurutzean Charlie aurkitu zuen, aterki baten babesera. Charliek ez zion egun on simple bat ere esan. Besterik gabe, aterki bat eskaini zion Sami, amultsuki, eta euriarengatik edo Sami zor zion errespetuagatik, ia entzunezina izan zen esaldi bat gaineratu zuen:

—Euritik babesteko, Sam.

Eta aterkia luzatu zion Sami, oparitzen ziola adieraziz. Ez ziola ordaindu beharko adieraziz, egin zuen keinuarekin. Baina Samek, ez zion hartu. Geratu egin zen une batez bere ibilbidean, eta begietara begiratu zion Charlieri, eta eskerrak eman zizkion isiltasun haren bitartez, begiekin bakarrik. Baina aurrera jarraitu zuen, isiltasunean, euri azpian. Galtzeko ezer ez daukanaren ausardiarekin. Gaixotuko ez dela ziur dakien hildakoa bezala.

Etxe eta eraikin grisak gurutzatu zituen bere bidean. Euriak difuminatutako paisaia eta pertsonak. Malkoek bigundutako farolak. Eta aurrera egin zuen paisaia desolatu hartan, euriak bere smoking txuria pixkanaka gris bihurtzen zuela erreparatu gabe. Pianozko piramide bat egiteko lehengaia daraman esklaboa irudi.

51.eko 17.era iritsi zenean, Chester, Ray eta Gunter topatu zituen egun hartan ere. Zerura itzultzen ez zen euriari begira. Euren ipurdi beltz handientzako lain ez ziren aulkitxo txuri eta txikietan eserita. Euriarengandik babesten zituen balkoiaren azpian zeuden. Samek ez zituen agurtu, ez zien ezer galdetu. Baina Chesterrek, ohi bezala, erantzun egin zion, ia ezpainak mugitu ere egin gabe:

—Euriari aurre egiteko —euriari aurre egiteko ari zirela zigarrotxo erretzen, alegia.

Samek hirurei begiratu zien, mesprexuz.

—Ze euri? —esan zien. Eta aurrera jarraitu zuen, galderaren erantzuna itxaron gabe, 51.ean behera, euri azpian, kolako piano txuri astuna arrastaka eramanez.

Ile-apaindegiaren paretik pasatzean, barruan, Marvin ikusi zuen, kristaletik. Kristalean iragartzen zen pintura txuriko esaldiaren atzean, euriak tolestutako letra haien atzean: "*Marvinen ile-apaindegia. Urteko 445 egunetan irekia*". Marvinek eskuin eskua altxa zuen, agurtuz. Solemneki. "Sentitzen dut" esanaz bezala. Eta Samek agurra itzuli zion. "Eskerrik asko" erantzungo balio lez.

Marvin atzean utzi, eta ezkerretara hartu zuen lehenbizi, eta eskuinetara ondoren, eta 39.aren bukaeran zegoen semaforora iritsi zen Sam. Eddiek izozki bat zeukan eskuan, jada. Marrubizko izozki bat. Samentzat. Prest iritsi zenerako. Samek, ordea, ez zion hartu. Irribarre batekin eskertu zion, halere, asmoa, eta aurrera jarraitu zuen bere bidean.

Piano txuria arrastaka, txarolezko zapata beltzak zikinduta, smoking txuria gristua, hezurretaraino bustia eta aurpegi goibelarekin, baina harro, zutik, tente, duin, Sam, Bronxeko kale grisak atzean utzita, Manhattaneko kale grisetan barneratu zen, Harlem ibaia zeharkatu ondoren.

Samek eskumuturrean ez zeukan ordularian, goizeko zazpi eta erdiak ziren. Manhattanen ez zegoen arimarik. Ez behintzat Samen begietara. Eta auto, kamioi, taxi, tranbia, sirena, bizikleta eta oinezko guztiek zarata handia, baina bakarra, egiten zutela zirudien. Oihu isil bat bezala. Marru etsi bat. Isiltasuna baino isilagoa zen zarata bat. Eta Samek, bere isiltasunean, oihuka zihoan bakarra zirudien.

Itsaso zakarrean, olatu erraldoiei erresistentziarik jartzen ez dion naufragoa bezala. Azken egur zatiari, inertziaz bakarrik helduta dagoen naufragoa.

Bi kale ezkerretara hartu, bat gora, eta, azkenean, helmugara iritsi zen Sam: 5th avenuera. 76. metro geltokia—New York Public Library—dagoen parera. Pianoa bere betiko txokoan kokatu, txaketa pixka bat astindu, ura behintzat eror zekion, eta, pajarita ondo lotu ondoren, aulkitxo txuriaren gainean eseri, eta azken 37 urteetan egunero egin zuen legez, "New York, New York" abestia jo zuen.

Gero, "What a wonderful world" joko zuen. Takoi gorri batzuk amestuz. Euri azpian elur maluta bat imajinatuz.

What a wonderful world, bai, what a wonderful world, pentsatuko zuen. Bizitzak, batzuetan, horrelako ironiak oparitzen dizkigu.

Eta, bukatzeko, "As time goes by" kantatuko zuen, Manhattaneko azken prostitutak etxera itzultzen ziren orduan.

Bertol Arrieta Kortajarena, 2003